

POLİTİK BİLİM FELSEFESİ TARTIŞMALARINA OTTO NEURATH'IN KATKISI

A. Dinçer ÇEVİK*

ÖZ

Mantıkçı amprisistlere göre metafizik, muhafazakarlık, faşizm gibi siyasi ideolojilerin güçlenmesinde en önemli faktörlerden birisidir. Viyana Çevresi'nin bu iddiaları belki de en açık biçimde Otto Neurath'ın hayatı ve çalışmalarında görünür olmaktadır. Neurath'a göre metafizik, sosyal ve politik bağlamlarda ele alınmalıdır. Neurath, bu nedenle metafizikten arındırılmış, rasyonelleştirilmiş bir toplum modelini, Viyana Çevresi'nin "Manifestosunun" (Wissenschaftliche Weltauffassung / Der Wiener Kreis) odağına yerleştirir. Ona göre Viyana Çevresi temel olarak bu doğrultuda ilerlemelidir. Marksist bir eğilime de sahip olan Neurath'a göre metafizik, sosyal ve politik alanda muhafazakarlığın yerleşmesini ve yeniden üretilmesinin kaynağıdır. Son dönemlerde bilim felsefesi tarihi çalışmaları kapsamında özellikle "sol Viyana Çevresi"nin eğilimleri incelenirken Neurath'ın hayatı ve ekonomi, eğitimcilik gibi çeşitli alanlarda kendisini gösteren politik pozisyonu referans noktası olarak ele alınmaktadır. Bu bağlamda öncelikle Viyana Çevresi'nin bilim tarihindeki yerini politik bağlamda ele alacağım. İkinci olarak Viyana Çevresi'nin önemli temsilcilerinden biri olan Neurath'ı ekonomi, felsefe ve eğitim ile ilgili iddia ve çalışmaları bağlamında Çevre içerisindeki özgün konumunu değerlendireceğim. Makalede ortaya normatif bir iddia koymaktan ziyade, betimsel bir yöntemle Neurath'ın eklektik bilim felsefesinin dünya meseleleri karşısında bir bilim felsefecisinin tavrının ne olabileceği ile ilgili bir olanak sunduğunu göstermeyi amaçlıyorum. Bu değerlendirmelerin günümüz bilim felsefesinin kendisini yeniden yapılandırması gerekliliği ile ilgili tartışmalara katkı sunmasını umuyorum.

Anahtar Kelimeler: Otto Neurath; Viyana Çevresi; Bilim Felsefesi Tarihi; Politik Bilim Felsefesi; Güncel Bilim Felsefesi.

OTTO NEURATH'S CONTRIBUTION TO DISCUSSIONS IN THE POLITICAL PHILOSOPHY OF SCIENCE

ABSTRACT

According to Logical Empiricists metaphysics is an important factor in strengthening political ideologies such as conservatism and fascism. Probably one of the best places to look for these claims is in Otto Neurath's studies and life. According to him, metaphysics should be considered in the social and political contexts. This is the reason why Neurath put the model of rational society that is purified from metaphysics at the center of the "Manifesto" (The Scientific Conception of the World: The Vienna Circle, Wissenschaftliche Weltauffassung / Der Wiener Kreis). According to Neurath, the Vienna Circle should take this path. As he has Marxist tendencies, Neurath thinks that metaphysics is responsible for the stabilization and reproduction conservatism in social and political contexts. Today, studies focus on what is called the "left Vienna Circle" specifically take into consideration political position of Neurath. Accordingly, in the light of this background, in this paper I will evaluate Neurath's own peculiar position within the Vienna Circle with respect to his studies on economics, philosophy and education. Thus, I do not argue for a normative claim, rather in a descriptive manner I aim to show a possible answer the question of what attitude could a philosopher of science adopt in the face problems we are facing the world today via Neurath's understanding of eclectic philosophy of science. At the end, I hope these considerations would contribute to discussions as to how philosophy of science should reconstruct itself.

Key Words: Otto Neurath; Vienna Circle; History of Philosophy of Science; Political Philosophy of Science, Contemporary Philosophy of Science.

* Arş. Gör. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü, Muğla / Türkiye, E-posta: dincercevik@mu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5897-73-81

Makalenin geliş tarihi: 15.05.2022
Makalenin kabul tarihi: 06.10.2022

Submission Date: 15 May 2022
Approval Date: 06 October 2022

Giriş: Bilim Felsefesinin Güncel Durumu ile İlgili Tespitler

Bilim felsefesinin dünya meseleleri ile kopukluğu sık dile getirilen iddialardan birisidir. Gürol Irzık bu durumu aşağıdaki alıntılarda şöyle ortaya koyar:

...Oysa bugün bilim ve teknolojiye, içinde yer aldıkları toplumsal ve ekonomik düzendeki rol ve işlev itibarıyla eğilmek hayati bir öneme sahip. Bilim felsefesinin bu kadar önemli bir meseleye duysuz kalmasını anlamak pek kolay değil-- hele hele bu disiplinin yüzyılın ilk çeyreğinde kendisine yüklediği misyon düşünülürse. ...Ama öte yandan adı "bilim felsefesi" olan bir disiplinin bu denli içine kapanmasını da ne normal ne de doğru buluyorum. Bugün bilimin karşılaştığı en büyük sorunlardan biri hızla ticarileşmesidir. Akademik bilimin ticarileşmesi ve bilimsel bilginin metalaşması, bilimsel gelişmeyi de bilimin etik değerlerini de bilimin toplumsal işlevini de olumsuz yönde etkilemektedir. Bunlar bilim felsefecilerini de doğrudan ilgilendiren meselelerdir. *Bilim felsefesi günümüz dünyasındaki işlevi üzerine ciddi biçimde düşünerek kendini yeniden yapılandırmalıdır.*¹ (vurgu eklenmiştir).

20. yüzyıldaki akademik bilim felsefesinin tarihinin daha farklı yazılması gerekiyor. Bu yazımda böyle bir yeni tarih yazımının ana hatlarını belirlemek ve bir araştırma projesi önerisi ortaya atmak istiyorum. Bu projenin en az üç ayağı olması gerektiğini düşünüyorum: 1) Bilim anlayışına dair bir ayak, 2) Yirminci yüzyıl bilim felsefesini felsefe tarihi içinde ele alan ikinci bir ayak, 3) *Bilim felsefesinin siyasetle ilişkisini ele alan üçüncü ayak.* ...² (vurgu eklenmiştir).

Benzer yaklaşımlar farklı bilim felsefecileri tarafından da dile getirilmiştir. Örneğin, George Reisch *How the Cold War Transformed Philosophy of Science* (2005) isimli kitabında bilim felsefesinin güncel biçiminin apolitikleşmenin bir sonucu olarak ortaya çıktığını iddia eder.³ Reisch, bu iddiasını temellendirmek için iki hat izler. Birinci hat mantıksal amprisizmin

1 Gürol Irzık, "20. "Yüzyıl Bilim Felsefesi Tarihini Yeniden Yazmak", *Anlam Kavramı Üzerine Yeni Denemeler* (Ed. S. Kibar & S. A. Bayram & A. Sol). (İstanbul: Legal Yayıncılık, 2010), 41.

2 A.g.y., 35.

3 George Reisch, *How the Cold War Transformed Philosophy of Science. To the Icy Slopes of Logic*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2005).

soğuk savaş sırasında komünizm karşıtı baskılarla beraber profesyonelleşme, özelleşme, politik sessizlik ve biçimcilik ile sınırları çizilen apolitikleştirme süreci ile ilgilidir. İkinci hat ise Reich'sın kişisel hayal kırıklığı ile ilgilidir. Reich, açık biçimde bilim felsefesinin politik alandan kopuşu ile ilgili üzüntüsünü dile getirir. Ona göre Amerikalı komünizm karşıtları "son yüzyılın en iyi, ciddi umudunun, Kuzey Amerikada politika ile ilişkilendirilmiş bilim felsefesinin katledilmesine yardımcı olmuştur".⁴

Don Howard da benzer bir görüşü dile getirir:

1950'lerin sonunda toplumda bilimin rolü üzerine yapılan özenli tartışmalar ortadan kaybolarak yerini teknik olmayan, ilgisiz soruları hafife alma biçiminde gizlenmiş bilim bağlamında dikkatlice düşünme yeteneğinden yoksun, teknik açıdan iyi eğitilmiş genç uzmanlar tarafından takip edilen yüksek derecede biçimselleştirilmiş bir bilim felsefesi aldı. [...] Reich'sın anlattığı hikaye ayrıca bir trajedir. Trajedi savaş sonrası bilim felsefesinin bilimin sosyal rolünü teorize etme isteğini ve yeteneğini yitirmesidir.⁵

Howard'a göre "Sol Viyana Çevresi" (SVC) bilim felsefesinin güçlü "kültürel, sosyal ve politik misyonunun" olduğu zamanlara bir örnektir.⁶ Dolayısıyla SVC'nin diriltmesi bilim felsefesinin kamusal alanda sesinin daha gür çıkabilmesi için bir olanak yaratabilir. Howard bir başka makalesinde benzer noktaların altını çizer. Howard, bilim felsefesinin artan biçimde kamusal entelektüel rolünü yitirdiğini ve ortaya çıkan boşluğun felsefeci olmayanlar tarafından doldurulduğunu belirtir:

Felsefe bölümleri dışında, bilim felsefesinin marjinalleşmesi başka bölümlerdeki meslektaşlarımızın kendilerine bilim ile ilgili öne çıkan sorular sorduklarında açık hale gelmektedir. Bu şekilde onlar soruları ile ilgili yanıtlar bulabilmek için giderek bilim felsefecilerine

4 George Reich, "Three kinds of political engagement for philosophy of science", *Science & Education*, (2009), 193.

5 Don Howard, "Better red than dead—Putting an end to the social irrelevance of postwar philosophy of science", *Science & Education*, 18(2), (2009), 199, 201.

6 "Sol Viyana Çevresi" "Kızıl Viyana Çevresi" olarak da anılır ve genellikle bu gruba Otto Neurath, Rudolf Carnap, Hans Hahn, Phillip Frank bu gruba dahil edilir. Bkz; Thomas Uebel, "Vienna Circle", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Fall 2021 Edition), Edward N. Zalta (ed.), URL = <<https://plato.stanford.edu/archives/fall2021/entries/vienna-circle/>>. 2021. (14.03.2022).

değil, sosyologlara, tarihçilere, edebiyat teorisyenlerine, cinsiyet çalışmalarında ve Afrika-Amerika çalışmalarında özelleşen fakülte üyelerine yönlerine çeviriyorlar. Eğer 'geleneksel' bir bilim felsefecisi bu türden tartışmalara davet ediliyorsa, ciddi bir biçimde çekici gelebilecek anlamlı bir alternatif sunması için değil, daha ziyade çoğu zaman yozlaşmış, acınası ve gülünç sayılabilecek bir bakış açısı olan pozitivist bir bilim kavrayışını temsil etmesi içindir.⁷

Howard'a göre, SVÇ bilim felsefesinin güçlü "kültürel, sosyal ve politik misyonunun" olduğu zamanlara bir örnektir.⁸ Ona göre politik açıdan ilgili SVÇ modelinin yok oluşu bilim felsefesinin körleşmesine neden olmuştur. HOPOS'un (*International Society for the History of Philosophy of Science, Uluslararası Bilim Felsefesi Tarihi Topluluğu*) 2004 yılındaki açılış konuşmasında Alan Richardson "günün sonunda" SVÇ'nin fikirleri ile ciddi biçimde ilişki kurmanın "geç dönem analitik felsefenin bazı bölümlerini iyileştirme girişiminde" gerekli olduğunu iddia eder.⁹ Richardson'a göre mantıksal amprisistlerin sol-ilerici yönelimi üzerine yapılan tarihsel çalışmalar günümüzdeki felsefecilerin yön bulmasına yardımcı olabilir: "1920'lerin ve 1930'ların bilimsel felsefe literatürüne tutunmak cansız felsefi ruhlarımızın tazelenmesine ve artan dar uzmanlaşmalarımızın tekrar canlanması için işlevsel olabilir".¹⁰

Bu bağlamda bu makalede ortaya normatif bir iddia koymayı hedeflemiyorum, daha ziyade betimleyici bir planla, dünya meseleleri karşısında bir bilim felsefecisinin tavrı ne olabilir sorusunu Neurath'ın eklektik bilim felsefesi aracılığı ile yanıtlamayı amaçlıyorum. Bu girişimden önce bazı ayrımları başlangıçta ortaya koymak faydalı olacaktır. Bu ayrımlar belirli grupların motivasyonları, yaklaşımları ve kimleri kapsadığı ile ilgilidir. Mantıksal Amprisizm bilginin temel olarak duyular aracılığı ile elde edileceği tezinde birleşen, 1920 ve 1930'larda Avrupa, 1940 ve 1950'lerde A.B.D.'de beliren doktrinlerden oluşmayan felsefi bir harekettir. Viyana Çevresi olarak anılan grup ise genel olarak Moritz Schlick ve Hans Hahn, Moritz Schlick, Rudolf Carnap, Otto Neurath gibi isimlerin içinde olduğu Ernst Mach Topluluğu üyeleri arasında

7 Don Howard, "Two left turns make a right: On the curious political career of North American Philosophy of Science at Midcentury", *Logical Empiricism in North America* (Ed. G. L. Hardcastle, & A. W. Richardson), (Minneapolis: University of Minnesota Press, 2003), 75,76.

8 A.g.y., 77.

9 Alan W. Richardson, "Philosophy as science; philosophers as scientists: Some remarks on taking scientific philosophy seriously", *Conference of the International Society for the History of Philosophy of Science*, (Unpublished plenary talk, 2004), 10.

10 A.g.y., 11.

oluşturulmuş olan tartışma ve okuma gruplarından oluşur. Bu gruplara ek olarak sonradan “Berlin Bilimsel Felsefe Topluluğu” olarak anılacak olan Hans Reichenbach, Kurt Grelling, Walter Dubislav, Kurt Lewin, Richard von Mises, Paul Oppenheim gibi isimlerden oluşan “Berlin Empirik Felsefe Topluluğu” vardır¹¹ Bunlara ek olarak anılan bu gruplar ile etkileşim içinde olan, bu iki grupla entelektüel anlamda benzer olan ya da bu iki grup tarafından etkilenen dünyanın farklı yerlerindeki gruplar vardır.

Viyana Çevresinin Politik Pozisyonu: Genel Bakış

Viyana Çevresi'nin kavramsal netlik ve mantıksal analize yaptığı vurgu politikaya, politik bağlamı ele alış biçimleriyle paralellikler gösterir.¹² 1920'ler ve 1930'lar Avrupa'da faşizmin yükselişi ve bunun karşısında yer alan politik kümelerin entelektüel çatışmasına tanıklık eder. Bu duruma paralel bir diğer karşıtlık teolojik temelli dünya görüşü ve bilim temelli dünya görüşü arasında, felsefede ise metafizik ile materyalizm arasındaki gerilime işaret eder.¹³ Bu durum *Manifesto*'da şöyle ele alınmıştır:

11 Richard Creath, "Logical Empiricism." *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Winter 2021 Edition), Edward N. Zalta (ed.), URL = <https://plato.stanford.edu/archives/win2021/entries/logical-empiricism>, 2021. (Erişim Tarihi: 14.03.2022).

12 Viyana Çevresi'nin politika ile ilişkisini ele alan güncel bir çalışma için bkz; Audrey Yap, "Conceptual Engineering and Neurath's Boat: A Return to the Political Roots of Logical Empiricism", *The Political Turn in Analytic Philosophy: Reflections on Social Injustice and Oppression*, (Ed. David Bordonaba Plou, Victor Fernández Castro & José Ramón Torices), (De Gruyter, 2022), 31-52. Ayrıca bkz; Başak Aray, "Sol Viyana Çevresi: Mantıksal Deneyciliğin Siyaset Felsefesine Bir Bakış", *Felsefe Tartışmaları*, 47: (2011), 12-25, Funda N. Serin, "Tamamlanmamış Bir Proje Olarak Viyana Çevresi Felsefesi: Düşünsel- Tarihsel Bir Arkaplan Soruşturması", *Kilikya Felsefe Dergisi*, (2015), 45-60

13 Donata Romizi, "The Vienna Circle's SWC: Philosophy of Science on the Political Arena", *Hopos: The Journal of the International Society for the History of Philosophy of Science*, 2 (2), (2012), 205-242. Viyana Çevresi'nin metafiziğe tümden, kategorik olarak bir karşı çıkışı yoktur. Carnap'ın yazılarında Aristoteles, Leibniz, Whitehead, Kant ve Peirce gibi filozofların metafiziklerine gönderimler vardır, bkz; Hannes Leitgeb & Andre Carus. (2021). "Rudolf Carnap", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Summer 2021 Edition), Edward N. Zalta (ed.), URL = <https://plato.stanford.edu/archives/sum2021/entries/carnap/>. 2021. (Erişim Tarihi: 14.03.2022). Öte yandan Neurath'ın metafizik karşıtlığı ile ilgili son derece çarpıcı ve öğretici iki hikâye için bkz; Nancy Cartwright, Jordi Cat "Neurath Against Method", *Origins of Logical Empiricism* (Eds. N. Giere, A. W. Richardson.), Minnesota Studies in the Philosophy of Science, Vol. XVI. (Minneapolis, London: University of Minnesota, 1996), s.5-6. Ayrıca bkz; Thomas Uebel, "Vienna Circle", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Fall 2021 Edition), Edward N. Zalta (ed.), URL = <https://plato.stanford.edu/archives/fall2021/entries/vienna-circle/>. 2021. (14.03.2022).

Birçoğuna göre metafizik ve teolojik düşünce günümüzde, yalnızca yaşantılarda değil, fakat bilimde de tekrar yükseliştir. Bu genel bir olgu mudur yoksa sadece belirli çevreleri kapsayan bir değişim midir? Üniversite derslerindeki başlıklara ve felsefi yayınların başlıklarına bakıldığında bu iddia kolayca teyit edilebilir niteliktedir. Fakat, aydınlanmanın ve *metafizik karşıtı* olgusal araştırmanın karşıt ruhu da aynı şekilde günümüzde kuvvet kazanmakta, varlığının ve görevinin bilincine varmaktadır. Düşünme yönteminin bazı çevrelerde deneyime dayalı olup spekülasyonlara muhalif olması durumu hiç olmadığı kadar kuvvetlidir ve bu çevrenin güçlenmesinin sebebi, yükselişe geçen yeni bir muhalefetin var olmasından kaynaklanmaktadır¹⁴ (vurgu orijinaldir).

Bilimsel Dünya-Kavrayışı anlayışı, hayatın bir netlik içerisinde, rasyonelliğe göre yeniden düzenlenmesi tavrını, pratiğini ve bu pratik için yol gösterici olarak değerlendirildiğinde *Manifesto*'nun yalnızca felsefi değil aynı zamanda politik olduğu da ortaya çıkar. Yine de bu politik projenin, ideolojik ve teorik olarak ileri sürülmediğinin altı çizilmelidir: Bilimsel Dünya-Kavrayışı "bir teori değil, fakat bir çerçevedir".¹⁵ Öyleyse Viyana Çevresi hem ortak felsefi bilimsel idealara sahip "akademik ve bilimsel bir topluluk" hem de ortak toplumsal ideallere sahip politik bir topluluktur.¹⁶ Bu tespit şöyle özetlenir: "*Bilimsel dünya-kavrayışı yaşama hizmet eder ve yaşam da bunu memnuniyetle kabul eder.*"¹⁷ (vurgu orijinaldir). Romizi SVÇ'yi şu dört madde ile karakterize eder: "(i) Bilimin derin biçimde takdir edilmesi ve bilimsel bilgiye atfedilen "ayrıcılık" epistemolojik statü, (ii) kavramsal ve dilsel açıklık, (iii) ve sahici bilgiyi edinmede ya da tanımada mantıksal olarak güvenilir argümanlara ve empirik kanıtı duyulan özel bir güven (iv) belirsiz kavramlardan ve "kontrol edilemez" önermelerden kaçınmak için antimetafizik."¹⁸

¹⁴ Otto Neurath, "The Scientific Conception of the World: The Vienna Circle", *Empiricism and Sociology*. (Eds. Neurath, O, Carnap, R., & Hahn, H.) (Dordrecht: Reidel Publishing Company, 1973), 301.

¹⁵ Donata Romizi, "The Vienna Circle's SWC: Philosophy of Science on the Political Arena", *Hopos: The Journal of the International Society for the History of Philosophy of Science*, 2 (2), (2012), 212.

¹⁶ A.g.y., 234.

¹⁷ Otto Neurath, "The Scientific Conception of the World: The Vienna Circle", *Empiricism and Sociology*. (Eds. Neurath, O, Carnap, R., & Hahn, H.) (Dordrecht: Reidel Publishing Company, 1973), 318.

¹⁸ Donata Romizi, "The Vienna Circle's SWC: Philosophy of Science on the Political Arena", *Hopos: The Journal of the International Society for the History of Philosophy of Science*, 2 (2), (2012), 216.

Öte yandan SVÇ kavramsallaştırmasına şüphe ile yaklaşan isimler de vardır. Örneğin S. Sarah Richardson¹⁹ özellikle Don Howard, Alan Richardson, George Reisch, Ron Giere ve Thomas Uebel tarafından temsil ve analiz edilen SVÇ fikrine karşı çıkar. Richardson argümanını temellendirmek için özellikle Carnap ve Neurath üzerine odaklanır.²⁰ Thomas Uebel'in iddiasının tersine, Richardson'un iddiasına göre Carnap ve Neurath sosyal ilerleme için bilimin önemine inandıkları halde politik bir bilim felsefesi anlayışı benimsememişlerdir.²¹ Richardson'un iddiasına göre, aksine her iki isim de politik olarak nötr kalmayı seçmiş ve politikanın mantıksal amprisizmin çalışmalarında kapladığı yer ile ilgili kesin biçimde ayrılmışlardır. Richardson'a göre bu analizler SVÇ'nin tutarlı, sosyo-tarihsel ve programlı şekilde kavramsallaştırılmasını şüpheli hale getirmektedir.²²

Oliver Schlaudt da benzer şekilde mantıksal amprisizmin politika ile ilişkilendirilmiş bir bilim felsefesi modeli olduğu görüşüne karşı çıkar.²³ Schlaudt, özellikle Reisch'in yaklaşımını ele alır ve söz konusu yaklaşımın kavramsal zayıflıklar içerdiğini belirtir. Schlaudt'a göre Reisch'in mantıksal amprisizmin apolitikleşme hikayesini ele alırken mantıksal amprisizmin öncesinde ne anlamda politize olduğunu açık kılmamıştır. Ona göre özellikle felsefe ve politikanın mantıksal amprisizm ile nasıl içsel bir ilişkisi olduğu, bu hareketin merkezinde sosyalist bir ajandanın yer aldığı türünden iddialar yeterince temellendirilmemiştir.²⁴ Schlaudt yine de pragmatizmin ve neo-Kantçılığın amprisizm üzerindeki önemli etkileri analiz edilmiş olsa da Marksizmin etkileri azımsanmıştır. Schlaudt, Marksizmin bazı versiyonlarını analiz ederek söz konusu ideolojinin mantıksal amprisistlerin felsefesi ile ilişkisinde birbiri ile çelişen iddialar üretmenin olanaklı olduğunu göstermeye çalışır.²⁵

19 Sarah S. Richardson, "The Left Vienna Circle, Part 1. Carnap, Neurath, and the Left Vienna Circle's Thesis", *Studies in History of Philosophy of Science*, Vol. 40, 1. (2009a), 14-24, Sarah S. Richardson, "The Left Vienna Circle, Part 2. Disciplinary History, and Feminist Philosophy of Science", *Studies in History of Philosophy of Science*, Vol. 40, Issue 1, (2009b), 167-174.

20 Sarah S. Richardson, "The Left Vienna Circle, Part 1. Carnap, Neurath, and the Left Vienna Circle's Thesis", *Studies in History of Philosophy of Science*, Vol. 40, 1. (2009a), 14-24.

21 A.g.y., 16.

22 A.g.y., 16.

23 Oliver Schlaudt, "A Political Meaning of "Scientific Philosophy?" The Case of Edgar Zilsel", *Philosophia Scientiæ*, 22-3 (2018), 257-287.

24 A.g.y., 260.

25 A.g.y., 262-266. Marksist bilim felsefesinin tarihsel olarak ele alındığı kapsamlı bir çalışma için bkz: Helena Sheehan, *Marxism and Philosophy of Science: A Critical History*. (London: Humanities Press, 1985).

Scott Edgar, Reisch'in mantıksal amprisizmin 'Soğuk Savaş' dönemi boyunca apolitikleşme süreci ile ilgili iddialarını büyük ölçüde makul bulur.²⁶ Öte yandan Edgar'a göre, Reisch'in argümanları mantıksal amprisizmin 1930'lardaki kolektivist ve enternasyonelci görüşlerinden kopup soğuk savaş liberalizmi içinde apolitikleşmesini tamamen açıklayamamaktadır.²⁷ Edgar'a göre bu durum ile ilgili açıklamanın bulunabileceği yerlerden birisi bilim felsefesinin 1950'lerde daha çok profesyonelleşerek geçirdiği değişimdir. Edgar, profesyonelleşme ile tam olarak neyin kastedildiğinin anlaşılması gerektiğinin altını çizerek her ne kadar profesyonelleşmenin tek başına bilim felsefesinin apolitikleşmesi ile ilgili noktaları açıklamaya yetmese de bu açıklamalar için nereye bakmamız gerektiği konusunda yol gösterici olabileceğini iddia eder.²⁸ Edgar'ın belirlenimine göre 1960'ların başlarından itibaren bilim felsefesinin farklı bir biçimi baskındır. Bilim felsefesindeki bu biçimsel değişim özellikle Rudolf Carnap ve Hans Reichenbach'ın olasılık teorisi üzerine, Carl Hempel'in açıklama ve doğrulama üzerine çalışmaları ile karakterize edilir. Bu çalışmalar ile beraber bilim felsefesi daha teknik bir disipline dönüşür. Bunun ötesinde bilim felsefesi artık net bir biçimde apolitiktir ve Otto Neurath'ın kültürel ve politik amaçlarını yansıtmaz.²⁹ Edgar'a göre Reisch, her ne kadar bu değişimi mantıksal amprisist felsefecilerin felsefe yapma stillerine bağlasa da hareketteki görüş ayrılıkları yalnızca ilgi alanları ve felsefe yapma stilleri ile açıklanabilir değildir. Edgar'a göre üstelik bu farklılaşmalar Reisch'in iddia ettiğinin tersine yeni de değildir.³⁰ Edgar'a göre farklılıklar yeni olmayan, başlangıcı en azından 1930'ların ortasına kadar görülebilecek olan mantıksal amprisist hareketteki bilim felsefesinin pratik, kültürel ve politik amaçları ile ilgili temel görüşler ile ilgilidir.³¹

Viyana Çevresinde Radikal Bir Ses: Otto Neurath

Arka planda metafiziğin etkisiyle politik atmosferin milliyetçilik, muhafazakarlık ve faşizm ile karartıldığı bir dönemde ortaya çıkan Viyana Çevresi felsefecilerinin temsil ettiği mantıkçı amprisizm, karartılan bir dünya

26 Scott Edgar, "Logical Empricism, Politics, and Empricism", *Science and Education* 18 (2): (2009), 177-189.

27 A.g.y., 178.

28 A.g.y., 178.

29 A.g.y., 179.

30 Reisch, George Reisch, *How the Cold War Transformed Philosophy of Science. To the Icy Slopes of Logic*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2005), 381.

31 Scott Edgar, "Logical Empricism, Politics, and Empricism", *Science and Education* 18 (2): (2009), 179.

karşısında bilim ile aydınlanmanın metodunu bulmaya ve sunmaya çalışır.³² Bu bağlamda Friedrich Stadler, Viyana Çevresi felsefecilerinin çalışmalarını özellikle sosyo-politik amaçlarının altını çizerek “Geç Aydınlanma” olarak adlandırır³³ 18. yüzyıl aydınlanmasının devamı olarak kendisini niteleyen mantıkçı pozitivistin metafiziği eleme düşüncesi yalnızca felsefi değil aynı zamanda ideolojik bir karşı çıkıştır³⁴ Mantıkçı amprisistlere göre metafizik, insanlığın ilerlemesinde ve muhafazakarlık, faşizm gibi siyasi ideolojilerin güçlenmesinde en önemli faktördür. Dolayısıyla Neurath’ın iddiaları ve çalışmaları bu arka plan temelinde ele alınmalıdır. Viyana Çevresi’nin bu düşünceleri en açık biçimde Neurath’ın hayatı ve çalışmalarında gözlenmektedir. Neurath’a göre metafizik, sosyal ve politik bağlamlarda ele alınmalıdır. Neurath bu nedenle metafizikten arındırılmış, rasyonelleştirilmiş bir toplum modelini, Viyana Çevresi’nin *Manifestosu*’nun odağına yerleştirir.³⁵ Ona göre Viyana Çevresi temel olarak bu doğrultuda ilerlemelidir. Neurath’a göre metafizik, sosyal ve politik alanda muhafazakarlığın yerleşmesinin ve yeniden üretilmesinin kaynağıdır.

Neurath’ın sistemleştirmeden kaçınması, yazma tarzı ve çok yönlülüğü, sosyal pratiklere entelektüel çalışmalarından daha fazla önem vermesi onun özellikle bilim felsefesi tarihinde kapladığı yeri belirlemeyi güçleştirmektedir. Yine de Neurath’ın bilim felsefesi tarihinde kendine has bir yere konumlandırılmasını gerektiren birçok sebep vardır. Neurath matematik, tarih, ekonomi, felsefe ve fizik alanlarında eğitim almıştır ve kendisini akademik anlamda felsefeci olarak tanımlamaz. Neurath ayrıca Viyana Çevresi üyeleri arasındaki tek sosyal bilimcidir. Neurath’ın çalışmalarına ve hayatına

32 Ahmet Cevizci, *Felsefe Tarihi Thales'ten Baudrillard'a*. (İstanbul: Say, 2009), 623.

33 Friedrich Stadler, *The Vienna Circle: Studies in the Origins, Development and Influence of Logical Empiricism*. (Switzerland: Springer International, 2005), 31.

34 Ahmet Cevizci, *Felsefe Tarihi Thales'ten Baudrillard'a*. (İstanbul: Say, 2009), 623.

35 15-16 Ekim 1929'da Prag'da Ernst Mach Society, Berlin Empirik Felsefe Topluluğu'yla birlikte yapılan ve Alman Fizikçiler Topluluğu'nun ve Alman Matematikçiler Birliği'nin de katıldığı konferans düzenlenir. Bu konferansta teknik soruların aksine ilke sorunları tartışılmış, Çevre de bu vesilesiyle temel felsefi pozisyonlarını ve genel duruşlarını açıklamak üzere “Bilimsel Dünya-Kavrayışı” (*Wissenschaftliche Weltauffassung / Der Wiener Kreis*) isimli manifestoyu -Moritz Schlick'e adanarak- yayınlamışlardır (1929). Moritz Schlick, sonradan şizofreni tanısı konmuş olan Johann Nelböck tarafından katledilmiş, on senelik hapis cezası almıştır. Ancak cezaevine girdikten iki sene sonra Avusturya'lı Naziler tarafından "bir Yahudi profesörü öldürmekle" suç işlemeyip, “topluma yararlı hizmette bulunmuş olduğuna” hükmedilmiştir.1934'ten itibaren sıkılaştırılan totaliter rejimden dolayı Viyana Çevresi üyeleri birer birer ülkeyi terk etmeye başlamışlar ve en sonunda 1939'da Schlick'in öldürülmesiyle Viyana Çevresi tamamıyla dağılmıştır. Manifesto ile ilgili kapsamlı bir analiz için bkz; Thomas Uebel, “Calculation in Kind and Marketless Socialism: On Otto Neurath's Utopian Economics”, *European Journal of the History of Economic Thought*, 15(3) (2008b), 457-501.

baktığımızda çoğu zaman kamusal fayda için yaptığı çalışmaların akademik bağlamda ürettiklerinin ötesine geçtiğini görürüz. Bu anlamda Neurath kendisini sıklıkla “sosyal mühendis” olarak betimler. Neurath’a göre sosyal mühendislik sosyal planlama üzerine uzmanlaşmaktır. Bu bağlamda sosyal mühendisin görevi politika çözümleri üretmek ve sosyal politikaların araçlarını ve sonuçlarını kıyaslayarak değerlendirmektir.³⁶ Aynı bağlamda değerlendirilecek ve yine Neurath’ın sık başvurduğu bir diğer kavram özellikle “teknolojik teknokrasidir”. Neurath burada teknokrasiyi sosyal mühendisliğin metodu olarak, hükümetlerin insanların toplumdaki işlevlerine karar vermesi biçimindeki klasik anlamıyla ele almaz. Neurath’ın önerisi toplumu oluşturan insanların karar alma süreçlerinde aktif rol alması, onların sosyal bilimciler tarafından öngörülen durumlar hakkında bilgilendirilmesi şeklindedir.³⁷ Dilin mantıksal inşası ve metafiziğin elenmesi felsefi projesi dünyanın ve yaşamın (mantıksal ya da bilimsel) inşası olarak politik bir karakter taşır. Neurath’ın eklektik projesini anlamak için anlaşılması gereken kavramlardan biri fizikalizmdir.³⁸ Neurath’a göre fizikalizm bilimler ve insanlar arası birliğin sağlanması için gereklidir.³⁹ Fizikalist dilin gerekliliği Neurath’ın bilgiye erişimde insanları eşitleme kaygısı ile ilgilidir. Bu kaygı çerçevesinde fizikalist dilin bir avantajı olacaktır çünkü fizikalist basit ve temel olandan başladığı için “aşağıdan yukarıya” yönü ile bir avantaja sahiptir.⁴⁰ Fizikalist dil bilimlerin birliği için gerekli olan birleşmiş bir dil kurma hedefi için elzemdir. Fizikalist dil, Neurath’ın kurmak istediği “evrensel jargon” ile yakından ilgilidir. Burada amaç özneler-arasılığı tesis edebilmektir. Fizikalist dil ile tesis edilmiş olan evrensel jargon Neurath’ın bilgiye eşit erişimli eğitim projesi için önem taşır. Dil ile ilgili

36 Sarah S. Richardson, “The Left Vienna Circle, Part 1. Carnap, Neurath, and the Left Vienna Circle's Thesis”, *Studies in History of Philosophy of Science*, Vol. 40, 1. (2009a), 19.

37 Ivan Ferreira Da Cunha, “The Utopia of Unified Science: The Political Struggle of Otto Neurath and the Vienna Circle”, *Principia: An International Journal of Epistemology*, 17 (2), (2013), 321-322.

38 George Reisch, “Planning Science: Otto Neurath and the International Encyclopedia of Unified Science”, *The British Journal for the Philosophy of Science* 27, (1994), 157.

39 Otto Neurath “Physicalism: The Philosophy of the Viennese Circle.” *Philosophical Papers 1918-1946*. (Eds. Cohen, R., Sonne, Marie Neurath). (Dordrecht: Reidel. 1931a/1983), 48-52, Otto Neurath “Physicalism”, *Philosophical Papers 1918-1946*. (Eds. Cohen, R., Sonne, Marie Neurath). (Dordrecht: Reidel.1931b/1983). 52-58. Otto Neurath “Sociology in the Framework of Physicalism”, *Philosophical Papers 1918-1946*. (Eds. Cohen, R., Sonne, Marie Neurath). (Dordrecht: Reidel. 1931c/1983), 58-91. Otto Neurath “Radical Physicalism and the 'Real World'”, *Philosophical Papers 1918-1946*. (Eds. Cohen, R., Sonne, Marie Neurath). (Dordrecht: Reidel. 1934/1983) 100-115. Burada eklektik ile kast edilen, Neurath’ın Manifesto’da dile getirilen amaçlara ulaşmada birden farklı disiplin ve yöntem bu disiplin ve yöntemleri birbirleri ile ilişki içinde ele alıp, zaman zaman da hepsine birden başvurmasıdır.

40 Otto Neurath, “The Orchestration of the Sciences by the Encyclopedia of Logical Empiricism”, *Philosophy and Phenomenological Research*, 6 (1946), 496-508.

böylesi bir eşitleyici tavır dili kendi belirsizliği ve olumsuzluğu içerisinde ele alır.⁴¹ Neurath birleşmiş bilimlerin dilinin kalıcılığı ve herkes tarafından anlaşılabilirliğinin fizikalist dil ile tesis edilebileceğini düşünür ve herkesin bilimsel eğitime erişiminin ancak bilimsel dilin sıradan dile çevrilmesiyle mümkün olduğunu savunur. “Herhangi bir katı bilimsel teorinin ana özellikleri bir at arabası sürücüsünün kendi dilinde anlayabileceği kadar açık kılınabilmelidir.”⁴²

Neurath’ın Politik Pozisyonu

Neurath’ın politik pozisyonunun izleri bir yanıyla babası Wilhelm Neurath ile yaptığı konuşmalara götürülebilir.⁴³ Wilhelm Neurath’ın pazar ekonomisinin ve kapitalizmin başarısızlıkları ve negatif sonuçları ile ilgili görüşleri oğlu Neurath’ı birçok bakımdan etkilemiştir.⁴⁴ Neurath’ın politik pozisyonunun izleri diğer bir yandan da onun Ferdinand Tönnies’in *Community and Society* isimli kitabını birden çok defa okuyup analiz edişine kadar götürülebilir.⁴⁵ Görece daha az analiz edilmiş olan diğer bir etki kaynağı ise Neurath’ın gençliğinde İsveç’li yazar, sosyal reformist ve pedagog Ellen Key’e yazdığı mektuplardır.⁴⁶

Neurath’ın politik kimliği ile ilgili ilk sistematik çalışma Rainer Hegselmann’ın Neurath’ın sosyalizmi ile ‘bilimsel dünya kavrayışı’ arasındaki ilişkiyi ele aldığı 1979 tarihli makalesidir.⁴⁷ Hegselmann için “mantıksal amprisizme göre normatif iddialar anlamsız oldukları için bilimsel dünya

41 Nancy Cartwright, Jordi Cat, “Neurath Against Method”, *Origins of Logical Empiricism* (Eds. N. Giere, A. W. Richardson.), Minnesota Studies in the Philosophy of Science, Vol. XVI. Minneapolis, (London: University of Minnesota, 1996), Otto Neurath “Radical Physicalism and the ‘Real World’”, *Philosophical Papers 1918-1946*. (Eds. Cohen, R., Sonne, Marie Neurath). (Dordrecht: Reidel. 1934/1983), 114. Carnap ve Schlick bütün felsefi ve bilimsel önermelerin fiziğin dilinde yazılabileceği iddiasındadır. Öte yandan Neurath bu iddiayı monistik ve indirgeyici bulur.

42 Otto Neurath, “Protocol Statements”, *Philosophical Papers 1918-1946*. (Eds. Cohen, R., Sonne, Marie Neurath). (Dordrecht: Reidel. 1932/1983), 91-100.

43 Otto Neurath’ın babası William Neurath’ın görüşleri ile ilişkisinde ele alan bir değerlendirme için bkz; Thomas Uebel, “Otto Neurath’s Idealistic Inheritance: The Social and Economic Thought of Wilhelm Neurath”, *Synthese*, 103 (1995), 87-121. Aynı bağlamda ayrıca bkz; Nancy Cartwright & Jordi Cat & Lola Fleck & Thomas Uebel, *Otto Neurath: Philosophy Between Science and Politics*. (Cambridge: Cambridge University Press, 1996), 10.

44 Günther Sandner, “Political Polyphony Otto Neurath and Politics Reconsidered”, *European Philosophy of Science – Philosophy of Science in Europe and the Viennese Heritage Vienna Circle Institute Yearbook, Vol 17*. (Ed. Galavotti, M.C., Nemeth, E., Stadler, F.) (Springer, Cham.), 3.

45 A.g.y., 3.

46 A.g.y., 3.

47 A.g.y., 2.

kavrayışı ile politik hareketler arasındaki “içsel bağlantı”ya şüphe ile yaklaşmak gerekir”⁴⁸ Hegselmann’a göre mantıksal amprisizm metafizik temeller içermediği sürece ideolojilere ve politik sistemlere eşit mesafededir.

Gideon Freudenthal, Neurath’ın politik pozisyonu ile ilgili farklı bir yorum sunmuştur.⁴⁹ Freudenthal’ın yorumuna göre sosyo-politik teknokratik uzmanlar tarafından politik amaçlara uygun olarak dağıtım kanallarının belirlendiği bir devlet kurguladığı için Neurath’ın görüşleri Marksizm olarak değil, “otoriteryan liberal” olarak değerlendirilmelidir. Freudenthal’a göre, Marksizmin temel özellikleri olan insan pratiği ile sosyo-kültürel değişim ya da ekonomide emek-değer teorisi gibi temalar Neurath’ın yazılarında ya yoktur ya da reddedilmektedir.

Joshua Stuchlik bir anlamda Freudenthal’ın Neurath’ın politik pozisyonu ile ilgili çizdiği resme yakın iddialarda bulunur. Stuchlik’e göre bütüncül olarak ele alındığında Neurath’ın bilim felsefesinden, ekonomiden, sosyal bilimlerden, empirik sosyolojiden, görsel eğitimden ve diğer birçok alandan oluşan etik-politik programı çalışmaları insanın mutluluğunu arttırmaktan başka bir amaç taşımaz.⁵⁰

Viyana Çevresinin ve bu çevrenin en politik ismi olan Neurath’ın politik görüşleri ve bu görüşlerin yürüttüğü çalışmalar ile ilgisi oldukça kapsamlı, ayrıntılı bir çalışmayı gerektirmektedir.⁵¹ Çevre üyeleri homojen bir biçimde değerlendirilemez, üstelik polemikler ve fikir uyuşmazlıkları onların temel özelliklerindedir.⁵² Yine de konuya ilişkin genel bir çerçeve çizmek olanaklıdır. Neurath’ın çok yönlü (anti) felsefesi pragmatizm, uzlaşıcılık, holizm, anti-

48 Hegselmann’ı alıntalayan Günther Sandner, a.g.y., 3.

49 Gideon Freudenthal, “Otto Neurath: From Authoritarian Liberalism to Empiricism,” *Knowledge and Politics: Case Studies in the Relationship Between Epistemology and Political Philosophy* (Ed. Marcelo Dascal and Ora Gruengard), (Boulder: Westview Press, 1989), 207-240.

50 Joshua Stuchlik, “Felicology: Neurath’s Naturalization of Ethics”, in: *HOPOS: The Journal of the International Society for the History of Philosophy of Science*, 1 (2010), 183-208.

51 Neurath’ın politik görüşleri ile çalışmalarının ne derece iç içe geçtiği başka bir çalışmanın konusudur. Örneğin Oliver Schlaudt Viyana çevresinin çalışmaları ile politik pozisyonları arasındaki ilişkiyi “politik epistemoloji” olarak adlandırdığı bağlam içerisinde değerlendirir Oliver Schlaudt “A Political Meaning of “Scientific Philosophy?” The Case of Edgar Zilsel”, *Philosophia Scientiæ*, 22-3 (2018), 262. Thomas Uebel ise bu ilişkiyi “politik bilim felsefesi” olarak adlandırır. Bkz; “Political Philosophy of Science in Logical Empiricism: The left Vienna Circle”, *Studies in History and Philosophy of Science*, 36 (2005): 754–773.

52 Ivan Ferreira Da Cunha, “The Utopia of Unified Science: The Political Struggle of Otto Neurath and the Vienna Circle”, *Principia: An International Journal of Epistemology*, 17 (2), (2013), 325.

temeldencilik, çoğulculuk, bağlamcılık ve anti-indirgemecilik gibi özellikler ile nitelenebilir.⁵³ Ana hatları bu şekilde nitelenen Neurath'ın felsefesi, temeldenci, monist ve indirgemeci olarak *tasvir edilen* Viyana Çevresi profilinden farklıdır. Neurath'a göre felsefi problemler ve yaşamın problemleri karşılıklı olarak etkileşim halindedir. Bilim insanları, bilim topluluğu sosyal ve politik alanın içinde, bu alanın sınırlarını çizdiği çerçevede iş görür. Bu nedenle Neurath'a göre bilim insanı politik statüsünü kabul etmeli ve kendisini "yaşam pratiğine"⁵⁴ adanmalıdır.⁵⁵ Neurath'ın analizleri politik görüşlerinin etkinleştirilmesi olarak anlaşılabilir. Örneğin Neurath'a göre Marksist değer teorisi sosyal aktörler arasındaki üretim ilişkilerinin kesin bir hesabını vererek gelecekte gerçekleşebilecek sosyal gelişmeleri öngörmeyi amaçlayan 'empirik sosyolojinin' bir örneğidir.⁵⁶ Neurath'ın fiziksel protokol dilin politik değerine verdiği önem ve *Manifesto*'nun yazımındaki öncü rolü de Neurath'ın bilim felsefesinin politik boyutlarına kanıt olarak sunulur.⁵⁷ Hem protokol cümleler ile ilgili tartışmalarında hem de *Manifesto*'da Neurath açık bir şekilde mantıksal amprisizmi çalışan sınıfların özgürleşmesi ile ilişkilendirir.⁵⁸ Nikola Nottelmann durumu daha açık kılmaktadır: "Neurath'ın protokol cümle yapısı kurumsallaşmış bilimde gözlem veya deneyim ile ilgili iddiaların analizi olduğu

53 Sarah S. Richardson, "The Left Vienna Circle, Part 1. Carnap, Neurath, and the Left Vienna Circle's Thesis", *Studies in History of Philosophy of Science*, Vol. 40, 1. (2009a), 19.
54 *Praxis des Lebens*.

55 Andrea Alberto Dutto, "The Pyramid and the Mosaic: Otto Neurath's Encyclopedism as a Critical Model", *FOOTPRINT Delft Architecture Theory Journal* Vol.11 Number 1 (2017), 53. Neurath hariç Viyana Çevresi üyelerinin hiçbirinin bir politik parti üyesi değildir (1918-1919 Alman Sosyal Demokrat Partisi). 1918'de Bavarya'da sosyalist bir hükümetin başa gelmesinden bir sene sonra Neurath "sosyalizmi ekonomik bir sistem olarak gerçekleştirmek" üzere Münih'e gitmiştir. Nancy Cartwright & Jordi Cat & Lola Fleck & Thomas Uebel, *Otto Neurath: Philosophy Between Science and Politics*. (Cambridge: Cambridge University Press, 1996), 83.

56 Andrea Alberto Dutto, "The Pyramid and the Mosaic: Otto Neurath's Encyclopedism as a Critical Model", *FOOTPRINT Delft Architecture Theory Journal* Vol.11 Number 1 (2017), 54.

57 Sarah S. Richardson, "The Left Vienna Circle, Part 1. Carnap, Neurath, and the Left Vienna Circle's Thesis", *Studies in History of Philosophy of Science*, Vol. 40, 1 (2009a), 21. Neurath protokol cümlelerin bir ağ içinde kavranması gerektiğini iddia eder, bkz: Otto Neurath, "Protocol Statements", *Philosophical Papers 1918-1946*. (Eds. Cohen, R., Sonne, Marie Neurath). (Dordrecht: Reidel. 1932/1983),94-95. Viyana Çevresi'nin kendi zamanının güncel politik durumu ile ilgisinin kesişimlerinin farkedildiği en önemli doküman *Manifesto*'dur. (Richardson, 2009, s.21). Protokol cümleler ile ilgili kapsamlı bir çalışma için bkz; Thomas Uebel, *Empiricism at the Crossroads. The Vienna Circle's Protocol Sentence Debate Revisited*. (Chicago: Open Court, 2007).

58 A.g.y., 21. Protokol cümleler ile ilgili olarak bkz; Thomas Uebel, "Introduction: Otto Neurath, the Vienna Circle and the Protocol Sentences Debate." *Overcoming Logical Positivism From Within*. (Ed. Thomas Uebel). (Amsterdam: Rodopi. 1992), 1-28, Thomas Uebel, "Neurath's Protocol Statements: A Naturalistic Theory of Data and Pragmatic Theory of Theory Acceptance", *Philosophy of Science*, 60(4) (1993): 587-607.

kadar günlük hayat ile ilgili iddiaların da analizi için de yaratılmıştır.”⁵⁹ Dolayısıyla eğer protokol cümleler bilimler için olası bir ortak zemin olarak görülecekse, bu zemin kaçınılmaz olarak politik olacaktır çünkü bu noktada kurallar üzerine müzakere gerekli olacaktır.⁶⁰ Protokol cümleler üzerine yürütülen tartışma SVÇ'nin biçimlenmesi bağlamında önemlidir.⁶¹ Carnap'ın otobiyografisinde şunlar yazmaktadır:

Bir sonraki adım fiziksel dünyadaki tikel olguların bilgisinin doğasını kavramsallaştırma ile ilgilidir. Neurath bilginin sağlam bir zemini olduğu iddiasını her zaman reddetmişti. [...] Sonuç olarak bazılarımız, özellikle Neurath, Hahn ve ben doğrulamadan daha liberal bir ölçüt aramaya başladık. Bu grup Wittgenstein ile iletişim halinde kalan ve onun görüşlerine ve formülasyonlarına eğilimli Schlick ve Waismann

59 Nikola Nottelmann, “Otto Neurath on the Structure of Protocol Sentences; A New Approach to an Interpretative Puzzle”, *Journal for General Philosophy of Science / Zeitschrift für allgemeine Wissenschaftstheorie*, Vol. 37, No. 1, (2006), 173.

60 Kurallar üzerine müzakere uzlaşım gerektirecektir ve uzlaşım politik bir kavramdır. Bot metaforu bu bağlamda bilimin sağlam bir zemine sahip olmamanın ve uzlaşmaya olan ihtiyacın bilinciyle ilerleyeceği iddiası ile ilgilidir. Bot metaforu şu şekildedir:

Bilimin başlangıç noktası olarak, tamamen güvenli ve temiz protokol önermeler tesis edecek bir yol mevcut değildir. Tabula rasa yoktur. Bizler dokta söküp en iyi parçalardan yeniden kurma şansı hiç olmadan, gemilerini açık denizde yeniden inşa etmesi gereken denizcilere benziyoruz. Yalnızca metafizik hiçbir iz bırakmadan yok olur. Kesin olmayan 'sözsöz kümeler' [Ballungen] bir şekilde her zaman bu geminin parçası olacaklar. Eğer belgisizlik bir yerde azaltılırsa, o pekâlâ bir başka yerde, daha yüksek bir derecede tekrar ortaya çıkabilir. Otto Neurath, “Protocol Statements”, *Philosophical Papers 1918-1946*. (Eds. Cohen, R., Sonne, Marie Neurath). (Dordrecht: Reidel. 1932/1983), 92.

Cat & Cartwright'a göre, Neurath 1921, 1931a ve 1932b olmak üzere bot metaforuna birden fazla defa başvurur. Bkz; Nancy Cartwright, Jordi Cat, “Neurath Against Method.” *Origins of Logical Empiricism*. (Eds. R. N. Giere, A. W. Richardson). Minnesota Studies in the Philosophy of Science, Vol. XVI. (Minneapolis, London: University of Minnesota. 1996), 83.

⁶¹ Oliver Schlaudt “A Political Meaning of “Scientific Philosophy?” The Case of Edgar Zilsel”, *Philosophia Scientiæ*, 22-3 (2018), 269. Thomas Uebel, “Carnap, the Left Vienna Circle, and Neopositivist Antimetaphysics”, *Carnap Brought Home: The View from Jena*. (Eds. Steve. Awodey & Carsten Klein). (Chicago: Open Court, 2004), 247-277. Cat'e göre Viyana Çevresi en iyi biçimde bir doktrin ismiyle değil bir tartışma başlığı ile anılmalıdır. Bu tartışma başlığı bilim pratiğinin rasyonel olarak nasıl yeniden düzenlenebileceği ile ilgilidir. Bu tartışmanın bir kısmını oluşturan protokol cümleler tartışması 1931 başlamıştır ve tartışmada yer alan en önemli isimler Rudolf Carnap, Moritz Schlick ve Otto Neurath olmuştur. Tartışmanın özü kanıtlar ile ilgili bilimsel önermelerin içeriği ve mantıksal yapısı hakkındadır. Bkz; Jordi Cat, “The Popper-Neurath Debate and Neurath's Attack on Scientific Method”, *Studies in the History and Philosophy of Science*, 26(2) (1995): 219-250.

tarafından temsil edilen muhafazakâr sağ Kanata zıt biçimde bazen sol Viyana çevresi olarak anıldı.⁶²

Alıntıda Carnap protokol cümleler ile politik bölünme arasındaki paralellikleri dile getirmektedir. Protokol cümleler ile ilgili kurallar ile ilgili ölçütler tarihsel ve ideolojik etmenlerden bağımsız olamayacağı için ve bu kurallar zaman içerisinde değişmeye açık oldukları için protokol cümlelerin mantıksal yapısı politik alan ile yakından ilişkilidir.⁶³ Cartwright v.d'e göre de "Neurath için 'Mantıksal Amprisizm'in ve "Marksizm'in çok olası olmayan kombinasyonu bilimsel pratiğin eleştirel teorisi olarak dile getirilir.⁶⁴ Elisabeth Nemeth'e göre de Neurath'ın sonraki Marksist metafizik karşıtlığı "[Onun] daha öncesindeki pseudo-rasyonalizmi reddinden daha politiktir".⁶⁵ Oliver Schlaudt da pragmatizmin ve Neo-Kantçılığın mantıksal amprisizm üzerindeki etkisinin genel olarak kabul edilmesine rağmen Marksizmin etkisinin halen yeterince hesaba katılmadığını belirtir.⁶⁶

Tüm bu olgular birlikte değerlendirildiğinde her ne kadar Marksizm Neurath'ın entelektüel hayatı boyunca farklı zamanlarda farklı derecelerde ağırlık kazanmış ve onu etkilemiş olsa da Neurath'ın (anti) felsefesinin sol bir politik kimlik barındırdığı açıktır. Neurath'ın felsefesi bazen 'anti-felsefe' olarak nitelenir.⁶⁷ Bu bir yönüyle doğru bir yanıyla yanlış olarak değerlendirilebilecek

62 Rudolph Carnap, "Intellectual Autobiography", *The Philosophy of Rudolf Carnap*, P. (Ed.A. Schilpp, La Salle). (Illinois: Open Court, 1963), 1-84.

63 Andrea Alberto Dutto, "The Pyramid and the Mosaic: Otto Neurath's Encyclopedism as a Critical Model", *FOOTPRINT Delft Architecture Theory Journal* Vol.11 Number 1 (2017), 55.

64 Nancy Cartwright & Jordi Cat & Lola Fleck & Thomas Uebel, *Otto Neurath: Philosophy Between Science and Politics*. (Cambridge: Cambridge University Press, 1996), 290.

65 Elisabeth Nemeth, "'Otto Neurath's Utopias—the Will to Hope", *Rediscovering the Forgotten Vienna Circle: Austrian studies on Otto Neurath and the Vienna Circle*, (Ed.T. Uebel). (Boston: Kluwer, 1991), 290.

66 Oliver Schlaudt, "A Political Meaning of "Scientific Philosophy?" The Case of Edgar Zilsel", *Philosophia Scientiæ*, 22-3 (2018), 269. Thomas Uebel, "Carnap, the Left Vienna Circle, and Neopositivist Antimetaphysics", *Carnap Brought Home: The View from Jena*. (Eds. Steve. Awodey & Carsten Klein). (Chicago: Open Court, 2004), 262.

67 Joseph Agassi, "To Salvage Neurath", *Philosophy of the Social Sciences*, 28(1) (1998): 83-101. Neurath felsefeyi epistemik kesinlik ideale ve bilimsel olmayan kendi kavramlarını araştırdığı için alaya alır, bkz; George Reisch, "Pluralism, Logical Empiricism, and the Problem of Pseudoscience", *Philosophy of Science* Vol. 65, No. 2, (1998), 344. Hatta felsefe sözcüğünün onun metafiziksel varsayımlardan kaçınılmaz şekilde azade olamayan sözcükleri derlediği Index verborum prohibitorum listesine alınmasını önerir. Bkz; (Reisch 1997b). Neurath'ın felsefe karşıtlığı için ayrıca bkz; Nancy Cartwright & Jordi Cat & Lola Fleck & Thomas Uebel, *Otto Neurath: Philosophy Between Science and Politics*. (Cambridge: Cambridge University Press, 1996), 5, 6.

bir nitelemedir. Cartwright vd.'nin vurguladığı üzere, onun felsefi sorunlar hakkındaki görüşlerini değerli kılan onun felsefesinin hayat ile yakından ilişkili, yalnızca kavramların analizi ile ilerleyen akademik felsefe olmamasıdır.⁶⁸ Neurath'ın felsefe, politika ve bilim ile ilgili görüşlerini ayırmak ve analiz etmek bu üç alanın doğal biçimde iç içe geçtiği sistemini anlamayı güçleştirir: "Bizim karşılaştığımız fenomenler tek boyutlu önermeler zinciriyle açıklanamayacak denli birbiri ile ilişki içindedir".⁶⁹ Sonuç olarak Neurath için mantıkçı pozitivism hem felsefi hem de politik bir tutum olarak nitelenebilir.

Neurath'ın Tavrı: Politik Pozisyon ve (Anti) Felsefe

Neurath'a göre metafizik ve teolojik temelli düşünceler muhafazakâr değerlere, sosyal hiyerarşiye ve ayrımcılığı tetikleyen davranış kodlarına (örneğin cinsiyet, ırk temelli ayrımlar) dayanan bir dünya görüşünün ve bundan kaynaklanan bir kültürün temelini oluştururlar. Azınlıkların ve dezavantajlı tüm grupların uğradığı ayrımcılık ve onlara dair sahip olunan önyargılar, fobiler metafiziğin maskesinin indirilmesi ile ortadan kaldırılabilir.⁷⁰ Neurath'ın da sıklıkla vurguladığı üzere metafizik ile irrasyonellik ve mistisizm arasında bir bağ bulunmaktadır.⁷¹ Öte yandan felsefi bir gereklilik olan kavramsal açıklık ve bunun yöntemi olan mantıksal analiz, Viyana Çevresi'nin politik programlarının ana hatlarını oluşturmaktadır. Viyana Çevresi'nin bu projesine göre sosyo-politik alanda da felsefedekine benzer biçimde mantıksal bir analiz yapılarak, buradaki anlamsız (metafizik) kavramların elenmesiyle daha özgürlükçü, daha ilerici bir toplum kurulması mümkündür. Bu sayede ekonomi, hukuk, eğitim gibi alanlar dahil tüm kamusal alandaki düzenlemelerin yapılması mantıksal argümanlarla desteklenerek, rasyonel tartışmalarla karara bağlanabilir ve daha demokratik bir sistem kurulabilir. Dolayısıyla, Viyana Çevresi için bilim yalnızca

68 A.g.y., 4.

69 Neurath'tan aktaran Nancy Cartwright & Jordi Cat & Lola Fleck & Thomas Uebel, *Otto Neurath: Philosophy Between Science and Politics*. (Cambridge: Cambridge University Press, 1996), 2.

70 Reisch, Neurath'ın eleştirdiği "ontolojik", "saçma", "psudorasyonalizm", "mutlakçılık" olarak dört tür metafizik belirler. Bkz; George Reisch, "Economist, Epistemologist ... and Censor? On Otto Neurath's Index Verborum Prohibitorum", *Perspectives on Science* Vol. 5, No. 3 (1997): 456,457.

71 Eckehart Köhler, "Metaphysics in the Vienna Circle." *Rediscovering the Forgotten Vienna Circle - Austrian Studies on Otto Neurath and the Vienna Circle Boston Studies in the Philosophy of Science*, Vol. 133 (Ed. T. Uebel). (Dordrecht, Boston, London: Kluwer Academic, 1991), 138.

dünyanın nasıl kavranılacağını değil, bununla birlikte farklı ölçeklerde yaşamın nasıl örgütleneceği ve düzenleneceği konusunda da yegâne yol göstericidir.⁷²

Neurath dilin yapısına özel bir önem verir ve özellikle günlük dil olarak 'sözel kümeler' (Alm. "ballungen") kavramına odaklanır.⁷³ *Ballungen*, "Alman metafizik yazını ve sonrasındaki sosyal tartışmalar dahilinde ele alınmış olan dilin ve dünyanın içkin karmaşıklığının sahip olduğu, ortadan kaldırılamayan sosyal, gündelik, belirsiz ve teorik olmayan unsurların dilbilimsel manifestosu" tanımlanır.⁷⁴ Neurath için *Ballungen* toplumsal nesnellüğün kurulması ve "basit olandan başlayarak oluşturulan saydam bir inşa" için felsefi, dilsel, mantıksal bir programdır.⁷⁵ Neurath, birleşmiş bilimlerin dilinin kalıcılığı ve herkes tarafından anlaşılabilirliğinin bu yolla (*Ballungen* ile) sağlanabileceğini düşünür.⁷⁶ Neurath tüm kesimlere bilimsel eğitim vermenin ancak bilimsel dilin sıradan dile çevrilmesiyle mümkün olduğunu savunur. Bu anlamda Neurath için *Ballungen* protokol önermelere temel oluşturur ve özneler-arasılığı tesis etmek için son derece önemlidir. Neurath'ın kurmak istediği "evrensel jargon"⁷⁷ fizikalist dil *Ballungen* sayesinde gözlemciler, kültürler ve çağlar boyunca aktarılabilir ve anlaşılabilir.

Neurath'ın *Ballungen* için önerdiği model ise "Ansiklopedi"dir.⁷⁸ Neurath'a göre "bilimi bir bütün halinde ele alacak olan doğru model bir 'sistem'

72 Bu noktada Viyana Çevresi'nin bilim tapınıcılığı tutumunu benimsemediğinin altı çizilmelidir. Bkz; Donata Romizi, "The Vienna Circle's SWC: Philosophy of Science on the Political Arena", *Hopos: The Journal of the International Society for the History of Philosophy of Science*, 2 (2), (2012), 214.

73 Nancy Cartwright, Jordi. Cat, "Neurath Against Method." *Origins of Logical Empiricism*. (Eds. R. N. Giere, A. W. Richardson). Minnesota Studies in the Philosophy of Science, Vol. XVI. (Minneapolis, London: University of Minnesota. 1996), 82-90.

74Jordi Cat, "Otto Neurath", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Fall 2021 Edition), Edward N. Zalta (ed.), URL = <<https://plato.stanford.edu/archives/fall2021/entries/neurath/>>. Erişim Tarihi: 14.06.2022

75 Angela Potochnik & Audrey Yap, "Revisiting Galison's 'Aufbau/Bauhaus' in light of Neurath's Philosophical Projects", *Studies in History and Philosophy of Science* 37, (2006), 481.

76 Neurath'ın birleşmiş bilimler projesi ile ilgili bkz; George Reisch, "Planning Science: Otto Neurath and the International Encyclopedia of Unified Science", *The British Journal for the Philosophy of Science* 27, (1994): 153-75.

77 Otto Neurath, "Universal Jargon and Its Terminology", *Philosophical Papers 1918-1946*, (Eds. R. S. Cohen, M. Neurath). (Dordrecht: Reidel, 1941/1983), 213-230.

78 Bilim felsefesinde 20. yüzyılın en önemli kitaplarından birisi olarak kabul edilen Thomas Kuhn'un Bilimsel Devrimlerin Yapısı Neurath'ın Ansiklopedi projesinin 2. Cildi ve 2. Sayısı olarak yazılmıştır. Bkz; George Reisch, "Planning Science: Otto Neurath and the International Encyclopedia of Unified Science", *The British Journal for the Philosophy of Science* 27, (1994): 159. 75.

değil, fakat 'ansiklopedi'dir'.⁷⁹ "Ansiklopedi", bilimler arasındaki ilişkiyi kuran ve tekliğe mahkûm olma durumundan sıyrılmayı sağlayan bir modeldir: "... "ansiklopedi'... bilginin başlangıç kümesinden başka bir şey olarak görülmez, [o] hâlâ tamamlanmamış bir şey değil, fakat şimdilik düzenlediğimiz bilimsel işlerin bütünüdür."⁸⁰ Dolayısıyla Neurath 'tamamlanmış bir ansiklopedi' olamayacağını iddia eder, çünkü onun için 'ansiklopedi' dogmatik bilgiler içeren bir yapıt değildir. Bu nedenle 'tek ve seçkin' bir ansiklopediden bahsedilemez. Öyle ki, Neurath kendi projesi olan "Birleştirilmiş Bilimlerin Uluslararası Ansiklopedisi"'nin ("International Encyclopedia of Unified Science") de zaman içinde yanlışlanacağını, yanlışlanması gerektiğini savunur. Neurath'a göre bilgi sabit ve mutlak bir şey değildir dolayısıyla "ansiklopedi' bilimsel iş birliğinin gelişmesinin, bilimlerin birliğinin, yeni ansiklopedistler arasındaki kardeşliğin bir sembolü"dür⁸¹ Uluslararası Bilimlerin Birliği Kongresi'nde ansiklopedilerin Almanca, İngilizce ve Fransızca olarak üç dilde basılmasına karar verilir ve bunun için üç dilli bir sözlük oluşturulur⁸² Fakat burada yine Neurath'ın eşitlikçi kaygıları göze çarpar. Ona göre yalnızca *bilimsel dili kullanarak* bilgi vermek, *herkese eşit bilgi verme* konusunda yetersizdir. Neurath'a göre özellikle de okuma yazma bilmeyen yetişkinler düşünüldüğünde, bilgide birlik sağlanması için biçimsel, "biyolojinin, sosyolojinin ve diğer başka bilim dallarının standart hale getirilmiş öğelerini" içeren *grafik* anlatımı gereklidir.⁸³ Grafik dili aracılığıyla birçok farklı bilim dalının özelliklerini, ortak dilin kullanılması sayesinde her kesimden insana anlatmak mümkün olacak ve böylece amaçlanan "bilgi birliği" sağlanmış olacaktır. Bu bilgi birliği toplumsal birliğe katkı

⁷⁹ Otto Neurath, "An International Encyclopedia of Unified Science", *Philosophical Papers 1918-1946*, (Ed. R. S Cohen, M. Neurath). (Dordrecht: Reidel, (1936a/1983), 139.

⁸⁰ Otto Neurath, "Encyclopedia as 'Model'", *Philosophical Papers 1918-1946*. (Eds. Cohen, R., Sonne, Marie Neurath). (Dordrecht: Reidel. 1936b/1983), 146.

⁸¹ Otto Neurath, "Encyclopedia as 'Model'", *Philosophical Papers 1918-1946*. (Eds. Cohen, R., Sonne, Marie Neurath). (Dordrecht: Reidel. 1936b/1983), 158. George A. Reisch, "Ansiklopedi" ve "Birleşmiş Bilimler" projelerinin birlikte ele alır bkz; George Reisch, "Planning Science: Otto Neurath and the International Encyclopedia of Unified Science." *The British Journal for the Philosophy of Science* 27, (1994): 157,161.

⁸² George Reisch, "Planning Science: Otto Neurath and the International Encyclopedia of Unified Science", *The British Journal for the Philosophy of Science* 27, (1994): 162. Bu ansiklopediler her bir başlık için yıl içinde üç ila 6 arası monograflar halinde yayınlanacak ve kendi içinde bir bütün oluşturan her monograf ondan faydalanacak insanlara en son bilimsel başarıları sunacaktır. Bkz; Neurath, Otto. "Unified Science and Its Encyclopedia." *Philosophical Papers 1918-1946*. (Eds. Cohen, R., Sonne, Marie Neurath). (Dordrecht: Reidel. 1937/1983),172-183.

⁸³ Otto Neurath, "An International Encyclopedia of Unified Science", *Philosophical Papers 1918-1946*. (Ed. R. S Cohen, M. Neurath). (Dordrecht: Reidel, (1936a/1983), 142.

verecektir. ISOTYPE (*International System of Typographic Picture Education*) her yerde kullanılabilir semboller gramerinin resimsel dile çevrilmiş halidir.⁸⁴

Toplumsallaşma Neurath'ın programını anlamada bir diğer önemli başlıktır.⁸⁵ Toplumsallaşma kavramı "bireysel ekonominin nasıl kolektif ekonomiye dönüştürüleceği" sorusuyla ilgilenen farklı eğilimlere sahip teorisyenler tarafından farklı şekillerde açıklanmıştır.⁸⁶ Öte yandan Neurath'a göre toplumsallaşma mikrodan makroya "yaşamı yeniden-biçimlendirme" anlamına gelir. Kapitalist ekonominin aksine Neurath'ın ekonomi modeli diğer ekonomi teorileri gibi "ulusal üretimin büyümesi, ulusun refahı gibi 'nesnelleştirilmiş kategoriler'i referans almaz. Neurath'ın ekonomi anlayışında insan mutluluğunun maksimize edilmesini hedeflediğinden geliştirdiği teori de metayı değil, "yaşam standartı" nı temel alan bir sosyolojik teoridir.⁸⁷

Neurath'ın ekonomi modeli onun genel kamucu, eşitlikçi kaygıları ile yakından ilgilidir.⁸⁸ Neurath'ın ekonomi modeli para ve piyasa içermez, emeğe

84 Otto Neurath, "An International Encyclopedia of Unified Science", *Philosophical Papers 1918-1946*. (Ed. R. S. Cohen, M. Neurath). (Dordrecht: Reidel, (1936a/1983), 142. Ayrıca bkz; Başak Aray, Otto Neurath'ın Eğitimciliğinde Viyana Çevresi Düşüncesinin Etkileri", *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 6 (2), (2017): 41-52, Sybilla Nikolow, "'Words Divide, Pictures Unite.' Otto Neurath's Pictorial Statistics in Historical Context." *Image and Imaging in Philosophy, Science and the Arts*. (Eds. Richard Heinrich, Elisabeth Nemeth, Wolfram Pichler and David. Wagner). (Verlag, Frankfurt, Lancaster, Paris, New Brunswick: Ontos, 2011), 85-98.

85 Neurath'ın ekonomik toplumsallaşma anlayışının genel bir değerlendirmesi için bkz; Thomas Uebel, "Intersubjective Accountability: Politics and Philosophy in the Left Vienna Circle", *Perspectives on Science*, 28 (1) (2020), 38,40. Ayrıca bkz; Jordi Cat & Nancy Cartwright, & Hasok Chang, "Otto Neurath: Politics and the Unity of Science." *The Disunity of Science*. (Eds. Peter Galison & David Stump. Stanford: Stanford University Press, 1996).

86 Nancy Cartwright & Jordi Cat & Lola Fleck & Thomas Uebel, *Otto Neurath: Philosophy Between Science and Politics*. (Cambridge: Cambridge University Press, 1996), 23.

87 Neurath'tan aktaran Nancy Cartwright & Jordi Cat & Lola Fleck & Thomas Uebel, *Otto Neurath: Philosophy Between Science and Politics*. (Cambridge: Cambridge University Press, 1996), 30.

88 Son yıllarda Neurath'ın ekonomiye dair görüşlerine dair artan bir ilgiden bahsedilebilir. Neurath'ın ekonomist Ludwig von Mises ve F.A. Hayek ile sosyalist hesaplama yöntemi üzerine tartışmalardaki rolü ile ilgili bkz; Elisabeth Nemeth & Stefan W. Schmitz, & Thomas Uebel, *Otto Neurath's Economics in Context*, (Springer, 2008), Otto Neurath, "Otto Neurath's Idealistic Inheritance: The Social and Economic Thought of Wilhelm Neurath", *Synthese*, 103 (1995), 87-121, Thomas Uebel, "Calculation in Kind and Marketless Socialism: On Otto Neurath's Utopian Economics", *European Journal of the History of Economic Thought*, 15(3) (2008b), 457-501.

Neurath'ın parasız ekonomi, insanın mutluluğu, ideal yaşam koşulları ve benzer konular ile ilgili görüşleri hem mantıksal amprisizm bağlamında hem de bu bağlamın dışında özellikle de ekonomide önemli bir yer tutar, bkz; Cat, Jordi Cat& Adam. T. Tuboly Adam T. *Neurath Reconsidered New sources and Perspectives*, (Springer Verlag, 2019), 8.

odaklanır⁸⁹ Neurath'a göre kapitalist ekonomide emek, ücretli emeğe indirgendiğinden ekonomik problemlerden en çabuk etkilenen işçi sınıfıdır. Serbest piyasa ekonomisinde paranın işçi ve emeği arasında bağ kurmaktan başka bir işlevi yoktur. Sosyalist ekonomide “zararların ya da kârların hesaplanmadığı ve para döngüsünü temel olarak almayan, paranın yerini emeğin aldığı” bir ekonomidir.⁹⁰ Bu şekilde kurulmuş bir toplumda yaşama standartları, toplumun ihtiyaçları tek belirleyicidir. Neurath'ın ekonomi modeli, yalnızca bilinen anlamda işçi sınıfını kapsamaz. Model projesine ev kadınlarının emeğini de değerlendirir:

Ev kadınları çocuk yetiştirir ve dolayısıyla da toplum tarafından önemli kabul edilen bir iş yaparlar; bu nedenle sosyalist ilkelere uygun olarak onlara da tam-zamanlı çalışan bir işçi kadar ücret ödenmeli ve [onlar da] komitelerde temsil edilmelidirler.⁹¹

Kadın emeğinin bir problem olarak halen hak ettiği ilgiyi görmediği günümüzden çok daha önce Neurath'ın kadın emeğinin değeri ve toplam ekonomi içindeki yeri ile ilgili tespitleri son derece çarpıcıdır.⁹² Kapsamı son

⁸⁹ Thomas Uebel, “Calculation in Kind and Marketless Socialism: On Otto Neurath's Utopian Economics”, *European Journal of the History of Economic Thought*, 15(3) (2008b): 457-501. Neurath'ın ekonomi-politik alanındaki görüşlerinin genel bir değerlendirmesi için bkz; Jordi Cat, "Otto Neurath", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Fall 2021 Edition), Edward N. Zalta (ed.), URL = <<https://plato.stanford.edu/archives/fall2021/entries/neurath/>>. Erişim Tarihi: 14.06.2022. Neurath'ın ekonomi ile ilgili yazıları için bkz; Thomas Uebel & Robert C. Sonne, *Otto Neurath. Economic Writings: Selections 1904-1945*. (Dordrecht, Springer, 2006), Turk, Michael Turk, *Otto Neurath and the History of Economics*, London and New York: Routledge, 2018. Neurath'ın ekonomi-politik alanındaki görüşlerinin genel bir değerlendirmesi için bkz; Jordi Cat, "Otto Neurath", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Fall 2021 Edition), Edward N. Zalta (ed.), URL = <<https://plato.stanford.edu/archives/fall2021/entries/neurath/>>. Erişim Tarihi: 14.06.2022. Neurath'ın ekonomi ile ilgili yazıları için bkz; Thomas Uebel & Robert C. Sonne, *Otto Neurath. Economic Writings: Selections 1904-1945*, (Dordrecht, Springer, 2006), Michael Turk, *Otto Neurath and the History of Economics*. (London and New York: Routledge, 2018).

⁹⁰ Nancy Cartwright & Jordi Cat & Lola Fleck & Thomas Uebel, *Otto Neurath: Philosophy Between Science and Politics*. (Cambridge: Cambridge University Press, 1996), 37.

⁹¹ Neurath'tan aktaran Nancy Cartwright & Jordi Cat & Lola Fleck & Thomas Uebel, *Otto Neurath: Philosophy Between Science and Politics*. (Cambridge: Cambridge University Press, 1996), 36.

⁹² Mantıksal amprisizm ile feminizm arasındaki ilişki için bkz; Kathleen Okruhlik, “Logical empiricism, Feminism, and Neurath's Auxiliary Motive”, *Hypatia* 19 (1), (2004): 48-72, Don Howard, “Lost wanderers in the forest of knowledge: Some advice on how to think about the relation between discovery and justification”, *Revisiting discovery and justification: Historical and philosophical perspectives on the context distinction* (Ed. J.

derece geniş bu ekonomi modelinin asli unsuru üretimin birleştirilmesidir. Neurath'a göre güçlü bir ekonomi, birçok farklı üretim dalının birleşmesiyle mümkündür, çünkü farklı alanlar birbirleri ile etkileşim içindedirler.

Neurath'ın tutkuyla peşinden gittiği bir diğer projesi olan “Bilimlerin Birliği” projesinin arka planında bir yandan Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa'da yükselen milliyetçilik ve faşizm dalgası diğer yandan da felsefi arka planda metafizik sistemler ile bir hesaplaşma vardır.⁹³ Neurath'a göre “Bilimsel teoriler sosyolojik olaylardır ve esas olarak sosyal ve ekonomik düzene bağlıdır.”⁹⁴ Bu bağlamda Neurath için bilimlerin birliği düşüncesi onun yaşadığı dönemin tarihsel ve toplumsal koşullarından, politik ve felsefi sorunlarından azade değildir. Neurath'a göre “hakikat” de hem felsefi hem de toplumsal ve politik alanda risk taşıyan kavramlardan birisidir. “Hakikat”, “Mutlak”, “İdeal” gibi kavramlar totalitarizme felsefi arka plan sağlarlar. 'Alman felsefesi' 'Hakikat'in felsefesi olma özelliği ile Nazi faşizmini çağırmıştır. Neurath'a göre bütünsel ve bütünselliğe dayanan ve bunlara vurgu yapan “modası geçmiş” felsefeler (metafizikler) totaliter sistemlerin felsefi olarak zemin oluştururlar.⁹⁵

Schickore, & F. Steinle). (Dordrecht: Springer, 2006), 3–22, Don Howard, “Two left turns make a right: On the curious political career of North American Philosophy of Science at Midcentury.” *Logical Empiricism in North America*. (Eds. Gary. L. Hardcastle, & Alan. W. Richardson). (Minneapolis: University of Minnesota Press, 2003), 25-93, Audrey Yap, “Feminism and Carnap's Principle of Tolerance”, *Hyperia* 25 (2) (2010): 437-454, Matthew J. Cull, “Engineering is not a luxury: Black feminists and logical positivists on conceptual engineering”, *Inquiry*, 64:1-2, 227-248.

93 Otto, Neurath, Sociology in the Framework of Physicalism. *Philosophical Papers 1918-1946*, (Ed.R. S Cohen, M. Neurath). (Dordrecht: Reidel, 1931c/1983), 58-91. Popper'a göre birleşmiş bilimler bilim ile metafiziği anlam teorisi bağlamında ayırmaya çalışan yanlış anlaşılabilir bir girişimdir. Karl Popper, *Conjectures and Refutations: The Growth of Scientific Knowledge*. London, 1969, 268, 270. Popper ile SVÇ ilişkisini ele alan bir değerlendirme için bkz; Malachi Hacohen, H. “Karl Popper, the Vienna Circle, and Red Vienna”, *Journal of the History of Ideas*, Vol. 59, No. 4, (1998): 711-734.

94 Otto, Neurath, Sociology in the Framework of Physicalism. *Philosophical Papers 1918-1946*, (Ed.R. S Cohen, M. Neurath). (Dordrecht: Reidel, 1931c/1983), 88.

95 “Demode felsefe” Viyana Çevresi'nin metafiziği formüle etme biçimidir. Bu bağlamda Fichte, Schelling, Hegel, Bergson, Heidegger'in felsefeleri söz konusu kümeyle dahil edip Kant'ın bilinçli bir şekilde bu kümenin dışında tutulduğunun altı çizilmelidir. Bkz; Rudolph Carnap, “The Elimination of Metaphysics through Logical Analysis of Language”, (Ed. A.J. Ayer), *Logical Positivism*, (New York: The Free Press, 1959), 80.

Neurath Viyana Çevresi'nin metafiziği formüle etme biçimini takip ederek “modası geçmiş felsefe” adlandırmasını “geleneksel felsefe okulu” (“traditional school philosophy”, bkz; Otto Neurath, “Ways of Scientific World Conception”, *Philosophical Papers 1913-1946*. (Ed. Otto. Neurath). (Dordrecht: Reidel Publishing Company, 1930/1983), 47 “okul felsefesi” (“school philosophy”ya da “demode felsefe yapma” (“old-fashioned philosophizing”, olarak kullanır. Bkz; Otto Neurath “Physicalism: The Philosophy of the Viennese Circle”, *Philosophical Papers 1918-1946* (Eds. Cohen, R., Sonne, Marie Neurath). (Dordrecht: Reidel. 1931a/1983), 49.

Bilimlerin Birliği projesi Neurath'ın genel eğilimleri ile paralel biçimde hem bir bilimsel, felsefi proje hem de bir sosyal, politik proje olma özelliği taşır.⁹⁶

Sonuç

Tarihsel olarak değerlendirildiğinde bilim felsefesinin her zaman günümüzde olduğu kadar politik olarak yansız olmadığına analizi, günümüzde bilim felsefesinin bir disiplin olarak kendisini sorgularken referans noktası alabileceği ve unutulmuş önemli noktalara işaret etmektedir. Bu analizin somutlaştığı paradigmatik bir örnek olarak Neurath, bir filozof, ekonomist ve sosyal bilimci olarak elitizmden kaçınıp, insanın ve yaşamın merkeze konulduğu yeni bir evrenselliğin peşine düşmüştür. Makalede ele aldığım ana hatlarıyla Neurath'ın felsefesinin klasik anlamıyla felsefeden farklı olduğu açıktır. Onun felsefesi teoriden ibaret akademik bir felsefe olmaktan ziyade gündelik hayatı ve toplumsal yapıyı anlama girişimleriyle ve sürekli değişimi odağına oturtmuş, yaşam ile beraber ilerleyen pratik bir felsefe, bir praksistir.

Neurath'ın politik görüşleri, felsefe ve bilime bakışı bütünlüştür. Bu anlamda Neurath aslında bir filozof olma iddiasından ziyade bir eylem insanıdır. Onun felsefe metinleri de Viyana Çevresi'nin diğer üyelerinden farklı olarak, net biçimde politik fikirlerini de yansıtmaktadır. Viyana Çevresi'nin yaptığı düzenli felsefe toplantılarına katılmış olmasına rağmen kendisini asla bir akademik felsefeci olarak adlandırmamıştır. Neurath'ın bilimsel dünya kavrayışı, *ballungen*, bilimlerin birliği, ansiklopedi, ISOTYPE projeleri, kurguladığı ve hayata geçirmeye çalıştığı ekonomik sistem onun dünya meseleleri karşısında oluşturduğu, zaman içinde evrilttiği politik kimliği ile beraber bir bilim felsefecisinin dünya meseleleri karşısında *ne diyebileceği* ile ilgili son derece öğretici bir örnek teşkil etmektedir.

96 Otto Neurath, "Unity of Science as a Task." *Philosophical Papers 1918-1946*, (Eds. Cohen, R., Sonne, Marie Neurath). (Dordrecht: Reidel. 1935/1983), 115-121. Otto Neurath, "An International Encyclopedia of Unified Science", *Philosophical Papers 1918-1946*, (Ed. R. S Cohen, M. Neurath). (Dordrecht: Reidel, (1936a/1983), 139-145, Otto Neurath, "Encyclopedia as 'Model'", *Philosophical Papers 1918-1946*, (Eds. Cohen, R., Sonne, Marie Neurath). (Dordrecht: Reidel. 1936b/1983), 145-159, Otto Neurath, "Unified Science and Its Encyclopedia", *Philosophical Papers 1918-1946*. (Eds. Cohen, R., Sonne, Marie Neurath). (Dordrecht: Reidel, 1937/1983), 172-183, Otto Neurath, "The Social Sciences and Unified Science", *Philosophical Papers 1918-1946*. (Eds. Cohen, R., Sonne, Marie Neurath). (Dordrecht: Reidel. Dordrecht: Reidel, 1939/1983), 209-213.

KAYNAKÇA

- Alan. W. Richardson, "Introduction: Origins of Logical Empiricism". *Origins of Logical Empiricism. Minnesota Studies in the Philosophy of Science*. (Eds. Ronald N. Giere & Alan. W. Richardson). (Minneapolis, London: University of Minnesota. Vol. XVI, 1996).
- Andre W. Carus, "Neurath and Carnap on Semantics", *Neurath Reconsidered. New sources and Perspectives*. (Eds. Jordi Cat and Tamas Tuboly). (Springer Verlag, 2019).
- Andrea Alberto Dutto, "The Pyramid and the Mosaic: Otto Neurath's Encyclopedism as a Critical Model", *FOOTPRINT Delft Architecture Theory Journal* Vol. 11 Number 1 (2017), 53-70.
- Angela Potochnik & Audrey Yap, "Revisiting Galison's 'Aufbau/Bauhaus' in light of Neurath's Philosophical Projects", *Studies in History and Philosophy of Science* 37, (2006): 469-488.
- Audrey Yap, "Conceptual Engineering and Neurath's Boat: A Return to the Political Roots of Logical Empiricism". *The Political Turn in Analytic Philosophy: Reflections on Social Injustice and Oppression* (Eds. David Bordonaba Plou, Víctor Fernández Castro & José Ramón Torices). (De Gruyter, 2022).
- Audrey Yap, "Feminism and Carnap's Principle of Tolerance", *Hypatia* 25 (2) (2010): 437-454.
- Başak Aray, "Otto Neurath'ın Eğitimciliğinde Viyana Çevresi Düşüncesinin Etkileri." *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 6 (2), (2017): 41-52.
- Başak Aray, "Sol Viyana Çevresi: Mantıksal Deneyciliğin Siyaset Felsefesine Bir Bakış", *Felsefe Tartışmaları*, 47: (2011): 12-25.
- Cevizci, Ahmet Cevizci. *Felsefe Tarihi Thales'ten Baudrillard'a*. (İstanbul: Say, 2009).
- Don Howard. (2003). "Two left turns make a right: On the curious political career of North American Philosophy of Science at Midcentury". *Logical Empiricism in North America*. (Eds. Gary. L. Hardcastle, & Alan. W. Richardson). (Minneapolis: University of Minnesota Press, 2003).
- Don Howard, "Better red than dead—Putting an end to the social irrelevance of postwar philosophy of science", *Science & Education*, 18(2), (2009): 199-220.
- Donata Romizi, "The Vienna Circle's SWC: Philosophy of Science on the Political

Arena", *Hopos: The Journal of the International Society for the History of Philosophy of Science*, 2 (2) (2012): 205-242.

Eckehart Köhler, "Metaphysics in the Vienna Circle", *Rediscovering the Forgotten Vienna Circle – Austrian Studies on Otto Neurath and the Vienna Circle Boston Studies in the Philosophy of Science, Vol. 133.* (Ed. Thomas E. Uebel). (Dordrecht, Boston, London: Kluwer Academic, 1991).

Elisabeth Nemeth & Stefan.W. Schmitz & Thomas E., Uebel, *Otto Neurath's Economics in Context.* (Springer, 2008).

Elisabeth Nemeth. "Otto Neurath's Utopias—the Will to Hope." *Rediscovering the Forgotten Vienna Circle: Austrian studies on Otto Neurath and the Vienna Circle.* (Ed. Thomas. E. Uebel). (Boston: Kluwer, 1991).

Fredrich Stadler, *The Vienna Circle: Studies in the Origins, Development and Influence of Logical Empiricism.* (Switzerland: Springer International, 2005).

Funda Neslioğlu Serin, "Tamamlanmamış Bir Proje Olarak Viyana Çevresi Felsefesi: Düşünsel- Tarihsel Bir Arkaplan Soruşturması", *Kilikya Felsefe Dergisi*, 0 (1) (2015): 45-60.

George Reisch, "Economist, Epistemologist ... and Censor? On Otto Neurath's Index Verborum Prohibitorum", *Perspectives on Science* Vol. 5, No. 3 (1997): 452-480.

George Reisch, "Planning Science: Otto Neurath and the International Encyclopedia of Unified Science", *The British Journal for the Philosophy of Science* 27, (1994): 153–75.

George Reisch, "Three Kinds of Political Engagement for Philosophy of Science", *Science & Education*, 18 (2009): 191-197.

George Reisch, *How the Cold War Transformed Philosophy of Science. To the Icy Slopes of Logic.* (Cambridge: Cambridge University Press, 2005).

George Reisch, Pluralism, Logical Empiricism, and the Problem of Pseudoscience, *Philosophy of Science*, Vol. 65, No. 2, (1998), 333-348.

George Reisch, Three kinds of political engagement for philosophy of science, *Science & Education*, (2009), 191-197.

Gideon Freudenthal, "Otto Neurath: From Authoritarian Liberalism to Empiricism". *Knowledge and Politics: Case Studies in the Relationship Between Epistemology and Political Philosophy* (Eds. Marcelo Dascal and Ora Gruengard). (Boulder: Westview Press, 1989).

- Günther Sandner, "Political Polyphony Otto Neurath and Politics Reconsidered". *European Philosophy of Science – Philosophy of Science in Europe and the Viennese Heritage Vienna Circle Institute Yearbook, Vol 17*. (Eds. Galavotti, M.C., Nemeth, E., Stadler, F.). (Springer, Cham.).
- Gürol Irzık, "20. Yüzyıl Bilim Felsefesi Tarihini Yeniden Yazmak". *Anlam Kavramı Üzerine Yeni Denemeler*. (Eds. Sibel Kibar & Selma A. Bayram & Ayhan Sol.) (Legal Yayıncılık, 2010).
- Helena Sheehan, *Marxism and Philosophy of Science: A Critical History*. (London: Humanities Press, 1985).
- Ivan Ferreira Da Cunha, "The Utopia of Unified Science: The Political Struggle of Otto Neurath and the Vienna Circle", *Principia: An International Journal of Epistemology*, 17 (2), (2013): 319–329.
- Jordi Cat & Adam. T. Tuboly, *Neurath Reconsidered. New sources and Perspectives*. (Springer Verlag, 2019).
- Jordi Cat & Nancy Cartwright & Hasok Chang, "Otto Neurath: Unification as the Way to Socialism", *Einheit der Wissenschaften* (Eds. J. Mittelstrass). (Berlin and New York: Walter de Gruyter, 1991).
- Jordi Cat & Nancy Cartwright, & Hasok Chang, "Otto Neurath: Politics and the Unity of Science." *The Disunity of Science*. (Eds. Peter Galison & David Stump. Stanford: Stanford University Press, 1996).
- Jordi Cat, "The Popper-Neurath Debate and Neurath's Attack on Scientific Method", *Studies in the History and Philosophy of Science*, 26(2) (1995): 219–250.
- Joseph Agassi, "To Salvage Neurath", *Philosophy of the Social Sciences*, 28(1) (1998): 83–101.
- Karl Popper, *Conjectures and Refutations: The Growth of Scientific Knowledge*. (London, 1969).
- Kathleen Okruhlik, "Logical empiricism, Feminism, and Neurath's Auxiliary Motive", *Hypatia* 19 (1), (2004): 48–72.
- Malachi. H. Hacohen, "Karl Popper, the Vienna Circle, and Red Vienna", *Journal of the History of Ideas*, Vol. 59, No. 4, (1998): 711-734.
- Marie Neurath & Robert, S. Cohen, *Otto Neurath: Empiricism and Sociology*. (Dordrecht-Holland/Boston-USA: D. Reidel Publishing, 1973).

- Matthew J. Cull, "Engineering is not a luxury: Black feminists and logical positivists on conceptual engineering", *Inquiry*, 64:1-2, (2021): 227-248
- Michael Turk, *Otto Neurath and the History of Economics*. (London and New York: Routledge, 2018).
- Nancy Cartwright & Jordi Cat, "Neurath Against Method". *Origins of Logical Empiricism*. (Eds. R. N. Giere, A. W. Richardson. Minnesota Studies in the Philosophy of Science, Vol. XVI). (Minneapolis, London: University of Minnesota, 1996.)
- Nancy Cartwright & Jordi Cat, & Lola Fleck & Thomas E. Uebel, *Otto Neurath: Philosophy Between Science and Politics*. (Cambridge: Cambridge University Press, 1996).
- Nikola Nottelmann, "Otto Neurath on the Structure of Protocol Sentences; A New Approach to an Interpretative Puzzle", *Journal for General Philosophy of Science / Zeitschrift für allgemeine Wissenschaftstheorie*, Vol. 37, No.1 (2006): 165-186.
- Oliver Schlaudt, "A Political Meaning of "Scientific Philosophy?" The Case of Edgar Zilsel", *Philosophia Scientiæ*, 22-3 (2018): 257-287.
- Otto Neurath, "An International Encyclopedia of Unified Science". *Philosophical Papers 1918-1946*. (Eds. Cohen, R., Sonne, Marie Neurath). (Dordrecht: Reidel. Dordrecht: Reidel, 1936a /1983).
- Otto Neurath, "Encyclopedia as 'Model'." *Philosophical Papers 1918-1946*. (Eds. Cohen, R., Sonne, Marie Neurath). (Dordrecht: Reidel, 1936b/1983).
- Otto Neurath, "Physicalism: The Philosophy of the Viennese Circle". *Philosophical Papers 1918-1946*. (Eds. Cohen, R., Sonne, Marie Neurath). (Dordrecht: Reidel, 1931a/1983).
- Otto Neurath, "Physicalism". *Philosophical Papers 1918-1946*. (Eds. Cohen, R., Sonne, Marie Neurath). (Dordrecht: Reidel, 1931b/1983).
- Otto Neurath, "Protocol Statements". *Philosophical Papers 1918-1946*. (Eds. Cohen, R., Sonne, Marie Neurath). (Dordrecht: Reidel, 1932/1983).
- Otto Neurath, "Radical Physicalism and the 'Real World'". *Philosophical Papers 1918-1946*. Cohen, R., Sonne, Marie Neurath. Dordrecht: Reidel, 1934/1983).
- Otto Neurath, "Recollections of the Beginnings of Pictorial Statistics and ISOTYPE", *Fundamenta Scientiæ* 5, (1984): 201-208.

- Otto Neurath, "Sociology in the Framework of Physicalism". *Philosophical Papers 1918-1946*. (Eds. Cohen, R., Sonne, Marie Neurath). (Dordrecht: Reidel, 1931c/1983).
- Otto Neurath, "The Orchestration of the Sciences by the Encyclopedia of Logical Empiricism", *Philosophy and Phenomenological Research*, 6 (1946): 496-508.
- Otto Neurath, "The Orchestration of the Sciences by the Encyclopedism of Logical Empiricism." *Philosophical Papers 1918-1946*. (Eds. Cohen, R., Sonne, Marie Neurath). (Dordrecht: Reidel, 1946/1983).
- Otto Neurath, "The Scientific Conception of the World: The Vienna Circle." *Empiricism and Sociology*. (Eds. Neurath, Otto, Carnap, Rudolf, & Hahn). (Dordrecht: Reidel Publishing Company, 1973).
- Otto Neurath, "The Social Sciences and Unified Science". *Philosophical Papers 1918-1946*. (Eds. Cohen, R., Sonne, Marie Neurath). (Dordrecht: Reidel, 1939/1983).
- Otto Neurath, "Unified Science and Its Encyclopedia". *Philosophical Papers 1918-1946*. (Eds. Cohen, R., Sonne, Marie Neurath). (Dordrecht: Reidel, 1937/1983).
- Otto Neurath, "Unity of Science as a Task". *Philosophical Papers 1918-1946*. (Eds. Cohen, R., Sonne, Marie Neurath). (Dordrecht: Reidel, 1935/1983).
- Otto Neurath, "Universal Jargon and Its Terminology". *Philosophical Papers 1918-1946*. (Eds. Cohen, R., Sonne, Marie Neurath). (Dordrecht: Reidel, 1941/1983).
- Otto Neurath, "Ways of Scientific World Conception". *Philosophical Papers 1913-1946*. Ed. Otto. Neurath. Dordrecht: Reidel, 1930/1983).
- Rudolf Carnap, "Intellectual Autobiography". *The Philosophy of Rudolf Carnap*. (Ed. Paul. A. Schilpp, Open Court, 1963).
- Rudolf Carnap, "The Elimination of Metaphysics through Logical Analysis of Language". *Logical Positivism*. (Ed. Alfred. J. Ayer, New York). (The Free Press, 1959).
- Rudolf Carnap, "The Elimination of Metaphysics through Logical Analysis of Language". *Logical Positivism*, (Ed. A.J. Ayer). (New York: The Free Press, 1959).
- Sarah. S. Richardson, "The Left Vienna Circle, Part 1. Carnap, Neurath, and the Left Vienna Circle's Thesis", *Studies in History of Philosophy of Science*, Vol.

40, 1. (2009a): 14-24.

Sarah. S. Richardson, "The Left Vienna Circle, Part 2. Disciplinary History, and Feminist Philosophy of Science", *Studies in History of Philosophy of Science*, Vol. 40, Issue 1, (2009b): 167-174.

Scott Edgar, "Logical Empiricism, Politics, and Empiricism", *Science and Education* 18 (2): (2009): 177-189.

Sybilla Nikolow, "'Words Divide, Pictures Unite.' Otto Neurath's Pictorial Statistics in Historical Context" *Image and Imaging in Philosophy, Science and the Arts*. (Eds. Richard Heinrich, Elisabeth Nemeth, Wolfram Pichler and David. Wagner). (Verlag, Frankfurt, Lancaster, Paris, New Brunswick: Ontos, 2011).

Thomas Uebel, "Calculation in Kind and Marketless Socialism: On Otto Neurath's Utopian Economics", *European Journal of the History of Economic Thought*, 15(3) (2008b): 457-501.

Thomas Uebel, "Carnap, the Left Vienna Circle, and Neopositivist Antimetaphysics". *Carnap Brought Home: The View from Jena*. (Eds. Steve. Awodey & Carsten Klein. Chicago: Open Court, 2004).

Thomas Uebel, "Intersubjective Accountability: Politics and Philosophy in the Left Vienna Circle", *Perspectives on Science*, 28 (1) (2020): 35-62.

Thomas Uebel, "Introduction: Otto Neurath, the Vienna Circle and the Protocol Sentences Debate". *Overcoming Logical Positivism From Within*. (Ed. Thomas. E. Uebel. Amsterdam: Rodopi, 1992).

Thomas Uebel, "Neurath's Protocol Statements: A Naturalistic Theory of Data and Pragmatic Theory of Theory Acceptance", *Philosophy of Science*, 60(4) (1993): 587-607.

Thomas Uebel, "On the production, History, and Aspects of the Reception of the Vienna Circle's Manifesto", *Perspectives on Science* 16, 1 (2008a): 70-102.

Thomas Uebel, "Otto Neurath's Idealistic Inheritance: The Social and Economic Thought of Wilhelm Neurath", *Synthese*, 103 (1995): 87-121.

Thomas Uebel, "Political Philosophy of Science in Logical Empiricism: The left Vienna Circle", *Studies in History and Philosophy of Science*, 36 (2005): 754-773.

Thomas Uebel, "Writing a Revolution: On the Production and Early Reception of the Vienna Circle's Manifesto", *Perspectives on Science*, 16(1) (2008): 70-102.

Thomas Uebel, & Robert, S. Cohen. *Otto Neurath. Economic Writings: Selections 1904-1945*. (Dordrecht, Springer, 2006).

Thomas Uebel, *Empiricism at the Crossroads. The Vienna Circle's Protocol Sentence Debate Revisited*. (Chicago: Open Court, 2007).

İnternet Kaynakları

Jordi Cat, "Otto Neurath", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Fall 2021 Edition), Edward N. Zalta (ed.), URL = <https://plato.stanford.edu/archives/fall2021/entries/neurath/>. (Erişim Tarihi: 14.06.2022).

Hannes Leitgeb & Andre Carus. (2021). "Rudolf Carnap", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Summer 2021 Edition), Edward N. Zalta (ed.), URL = <https://plato.stanford.edu/archives/sum2021/entries/carnap/>. 2021. (Erişim Tarihi: 14.03.2022).

Richard Creath, "Logical Empiricism." *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Winter 2021 Edition), Edward N. Zalta (ed.), URL = <https://plato.stanford.edu/archives/win2021/entries/logical-empiricism/>, 2021. (Erişim Tarihi: 14.03.2022).

Thomas Uebel, "Vienna Circle", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Fall 2021 Edition), Edward N. Zalta (ed.), URL = <https://plato.stanford.edu/archives/fall2021/entries/vienna-circle/>. 2021. (14.03.2022).

POLİTİK BİLİM FELSEFESİ TARTIŞMALARINA OTTO NEURATH'IN KATKISI
*OTTO NEURATH'S CONTRIBUTION TO DISCUSSIONS IN THE POLITICAL PHILOSOPHY
OF SCIENCE*
A. Dinçer ÇEVİK